

**Economische waarde van het
platteland:
Kansen van/voor Brainport
Samenvatting**

Uitgevoerd in opdracht van:
SRE

Uitgevoerd door:
ETIN Adviseurs

's-Hertogenbosch, februari 2007

De economische waarde van het platteland in beeld

In het rapport 'Economische waarde van het platteland: Kansen van/voor Brainport', dat ETIN Adviseurs in opdracht van SRE heeft opgesteld, is de economische waarde van het platteland in beeld gebracht. De belangrijkste bevindingen worden hier samenvattend weergegeven:

Het platteland heeft substantiële economische waarde!

De plattelandsgemeenten¹ in het SRE-gebied dragen een even wezenlijk deel bij aan de economie van de hele regio Zuidoost-Brabant, als de centrumsteden Eindhoven en Helmond samen, zowel in termen van werkgelegenheid, als in toegevoegde waarde. Als we de eerste schil met drie gemeenten rond Eindhoven met een belangrijke werkgelegenheidsfunctie ook tot het stedelijk gebied rekenen², is er nog altijd eenderde deel van alle werkgelegenheid te vinden.

Stedelijk gebied en platteland kunnen niet zonder elkaar

Twee economische activiteiten met nauwe relaties tussen stad en platteland zijn het **agribusinesscomplex** en het **hightech complex**. Het betreffen sectoren die belangrijke potenties hebben voor de economische performance van de hele regio, waarbij versterking via de Greenport- en Brainportagenda nadrukkelijk aan de orde kan zijn/komen. Er is in toenemende mate sprake van fijnmazige complexen met activiteiten verspreid over de hele regio.

De verschillende schakels van het **agribusinesscomplex** vullen elkaar ruimtelijk gezien royaal aan in de stedelijke en de meer landelijke gebiedsdelen. Met de verdere verschuiving naar sector, bijvoorbeeld van dier naar plant, en de bijbehorende upgrading naar meer kwalitatief hoogwaardige producten en productiemethoden, zal de complexwerking verder toenemen. Wat de groeiende tuinbouwsector betreft, en daarbinnen de glastuinbouw, zal dat ook een toenemende vervlechting met de Greenportontwikkeling Venlo gaan inhouden (bijvoorbeeld voor de verdere ontwikkeling van kennis, vermarkting en distributieketens).

Over de hele linie kan men spreken van forse wijzigingen in de samenstelling van de agrarische productie. Naast veranderingen in de tuinbouwsector, is er sprake van merkbare verschuivingen van dierlijke naar plantaardige sectoren, waarbij de aandelen van de dierlijke productie en daar binnen van de intensieve veehouderij in het SRE-gebied dominant blijven.

Het **hightech complex**, dat goed is voor liefst 15 procent van alle banen in het SRE-gebied (8 procent in heel Nederland), betreft een fijnmazig complex verspreid over de hele regio. Ruim de helft van alle SRE gemeenten heeft een aandeel van tenminste 10 procent voor hightech activiteiten. Er is sprake van een zekere specialisatie in het totale hightech complex (o.a. zorg en technologie, machinebouw en mechatronica) naar stedelijke en niet-stedelijke hightech activiteiten. Een belangrijk deel van de feitelijke productie van de hightech maakindustrie vindt plaats in de niet-stedelijke gemeenten. En wel in toenemende mate in afspraak met de vraag van grote uitbesteders c.q. met gebruikmaking van kenniscentra en het technisch onderwijs in het stedelijk gebied.

---

¹ SRE-gebied minus Eindhoven en Helmond

² Stedelijk gebied: Eindhoven, Helmond, Veldhoven, Best, Son & Breugel

Autonome sectoren leveren beduidende bijdrage aan plattelandseconomie

De autonome sectoren³ zijn goed voor tussen de 40 en 50 procent van de werkgelegenheid op het platteland en leveren daarmee een beduidende bijdrage aan de plattelandseconomie. Het gaat voor een deel wel om afgeleide activiteiten die ontstaan door consumptieve bestedingen van inwoners. Naar sector bezien is het eigenlijk alleen de landbouw die - als gevolg van meer of minder beschikbaar landbouwareaal - sterk varieert per deelregio. Het gebied Boven-Dommel, met een gemiddeld hogere stedelijke druk, heeft een beduidend lager landbouwaandeel dan de beide overige reconstructiegebieden. Daar staat een hoger aandeel voor de detailhandels- en zorgvoorzieningen tegenover.

Lokale dynamiek is belangrijk voor de economische vitaliteit

Het landelijk gebied moet het in economisch opzicht voor een belangrijk deel hebben van de lokale dynamiek. Het gaat daarbij om het stimuleren van nieuwe ontwikkelingen (starters, spin-offs, uitbreidingen, etc.), maar ook om het stimuleren van goed ondernemerschap (innovativiteit, creativiteit, commerciële vaardigheden, e.d.). Regelingen zoals de Plattelands AdviesRegeling (PAR) en de Plattelands InvesteringsRegeling (PIR), die SRE uitvoert, kunnen hierbij een belangrijke aanjagende en stimulerende rol vervullen.

Plattelandsagenda's nader beschouwd

De inventarisatie van de sociaal-economische nota's van de plattelandsgemeenten in het SRE-gebied levert de volgende samenvattende beelden:

Plattelandsagenda's zetten stevig in op ruimte voor bedrijven en woon-leefklimaat

Het thema ruimte voor bedrijven neemt een prominente plaats in op de economische beleidsagenda's van de plattelandsgemeenten. De gemeenten zetten hierbij met name in op het ontwikkelen van nieuwe bedrijventerreinen, het bieden van huisvestingsmogelijkheden voor startende en andere kleinschalige bedrijven en het werken aan de kwaliteit van bedrijventerreinen (revitalisering, ICT-infrastructuur, zorgvuldig ruimtegebruik). In de regio worden ook thematische bedrijventerreinen ontwikkeld (Duurzaam Industriepark Cranendonck en Paardencluster Deurne). Ook het woon-leefklimaat hebben de plattelandsgemeenten hoog in het vaandel. Het onderwerp 'wonen' neemt hierbij een centrale plaats in. Veel gemeenten werken daarnaast aan de versterking van de centrumfunctie van hun (hoofd)kernen en het verbeteren van het voorzieningenaanbod, waaronder het ontwikkelen van multifunctionele accommodaties (mfa). De meeste gemeenten zetten actief in op versterking van het toeristisch-recreatieve aanbod.

Inzet gemeenten op arbeidsmarkt, kennis/innovatie is nog beperkt

De plattelandsgemeenten zetten nog niet massaal stevig in op arbeidsmarkt, kennis/innovatie. Enkele gemeenten ontplooiën initiatieven die gericht zijn op het bevorderen van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, de kennisuitwisseling tussen het bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen en het bevorderen van innovatie bij het bedrijfsleven. Op de Brainportagenda is dit echter wél een belangrijk onderwerp en ook het (georganiseerde) bedrijfsleven zet hier stevig op in.

---

³ Landbouw, bouw, detailhandel en ambachten, toerisme en recreatie, persoonsgebonden zakelijke diensten, zorg (excl. ziekenhuizen)

Relatie met Brainport vooral bij gemeenten in directe schil om Eindhoven

De relatie met Brainport is vooral terug te vinden op de agenda's van gemeenten in de directe schil om Eindhoven die recent hun koers hebben uitgezet, dan wel geactualiseerd. Het zijn met name deze gemeenten die inzetten op speerpuntsectoren, zoals agribusinesscomplex en Brainportsectoren, waarbij met name medische technologie, mechatronica, hoogwaardige metaalindustrie, foodsystems en lifesciences genoemd worden. De andere gemeenten besteden hier vooralsnog geen of weinig aandacht aan.

Aanknopingspunten met de Brainportagenda

De plattelandsregio's (zowel gemeenten als ondernemers) kunnen enerzijds participeren in lopende programma's en projecten van Brainport en ook Greenport en Pieken in de Delta. Anderzijds kunnen de plattelandsregio's zélf programma's en projecten ontwikkelen, die passen binnen de doelstellingen van Brainport. De lokale dynamiek is daarbij een belangrijke factor voor economische vitaliteit. De plattelandsgemeenten kunnen als volgt (verder) aansluiten op de Brainportagenda:

Ruimte voor bedrijven

Ruimte voor bedrijven is één van de basisvoorwaarden om te kunnen ondernemen. De plattelandsgemeenten zetten hier actief op in. Op de Brainportagenda is bedrijfshuisvesting voor bedrijven die passen binnen het Brainportprofiel een belangrijk onderwerp.

De plattelandsgemeenten kunnen hiermee als volgt aansluiten op de Brainportagenda:

1. Ontwikkeling regionale bedrijventerreinen, met name voor bedrijven met een Brainportprofiel.
2. Ontwikkeling thematische bedrijventerreinen, zoals Duurzaam Industriepark Cranendonck (DIC) en Paardencluster Deurne.
3. Bundelen initiatieven rondom huisvesting voor kleinschalige bedrijven, als broedplaats voor startende bedrijven en om de bedrijvendynamiek te bevorderen.
4. Coördineren bedrijfsverplaatsingen van bedrijven die op de huidige locatie niet (meer) passen.
5. Opzetten gezamenlijk programma voor revitalisering van en parkmanagement op bedrijventerreinen, waarmee externe financieringsbronnen kunnen worden aangeboord.
6. Aanleg van ICT-infrastructuur op bedrijventerreinen, als voorwaarde om als toptechnologische regio bij de top te blijven, o.a. door aan te haken bij Regionale Breedbandringen (SRE) en Be-Linked.

Arbeidsmarkt: verbeteren aansluiting vraag en aanbod

Een andere belangrijke basisvoorwaarde voor het bedrijfsleven is voldoende gekwalificeerd personeel. Dat vraagt in de toptechnologische regio Eindhoven, inclusief de plattelandsgemeenten, om een arbeidsmarkt die zowel de 'handjes' als de (internationale) kenniswerkers kan leveren. Een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt door (om)scholing en het aanboren van de stille reserves is daarom een belangrijk thema op de Brainportagenda.

De plattelandsgemeenten kunnen als volgt aansluiten op de Brainportagenda:

1. Opzetten (om)scholingsprogramma's 'food & technology' (De Peel).
2. Opzetten (om)scholingsprogramma's 'metaal & metalectro' (Beerze-Reusel, Boven-Dommel).
3. Aanhaken bij de Brainportprogramma's Competentie Ontwikkelpunt (COP) en Technific.
4. Projecten Kempisch Ondernemersplatform (KOP, Beerze-Reusel) inbedden in deze programma's.

Bevorderen ondernemerschap

Zonder ondernemers geen werkgelegenheid en zonder werkgelegenheid geen economie en dus ook geen Brainport. Het bevorderen van ondernemerschap is dan ook een belangrijk onderwerp op de Brainportagenda.

Met onderstaande initiatieven kunnen de plattelandsregio's aansluiten bij de Brainportagenda.

1. Opzetten startersprogramma's.
2. Bevorderen innovatiekracht:
  - a. participeren in bestaande kennistransferprogramma's;
  - b. aansluiten bij clusterprogramma Food & Technology (Brainport - Greenport);
  - c. opzetten innovatieprojecten.
3. Stimuleren netwerken:
  - a. ontwikkelen ondernemersdatabase;
  - b. aanhaken bij Metaalhuis en aanpak Metaalhuis uitrollen over de regio, ook voor andere sectoren.

Quality of life

'Quality of life' is een belangrijke factor in de kenniseconomie en de plattelandsgemeenten kunnen dit beschouwen als 'rode draad' bij het aansluiten op en bijdragen aan de agenda's van Brainport, Greenport en Pieken in de Delta. Het betreft aspecten waar bijvoorbeeld de internationale kenniswerkers die toptechnologieregio Eindhoven aantrekt, hoge waarde aan toekennen. Quality of life vormt een belangrijke schakel tussen stad en platteland.

De plattelandsregio's kunnen het woon-leefklimaat versterken door:

1. Inzetten op voorzieningen voor internationale kenniswerkers.
2. Versterken woonfunctie (m.n. voor starters op de woningmarkt).
3. Versterken voorzieningenaanbod t.b.v. vestigingsklimaat:
  - a. exploiteren cultuurhistorisch erfgoed;
  - b. ontwikkelen hoogwaardige vergaderfaciliteiten in het groen ('vitaliteitsomgeving');
  - c. opzetten educatieve en informatieve bezoekerscentra in De Kempen, met behulp van nieuwe technologieën.
4. Innovatie openbaar vervoer.

Speerpuntsectoren: innovatieve concepten

Food & Technology

Van oudsher zijn de plattelandsregio's sterk georiënteerd op de agrarische sector. In de agrarische sector zijn belangrijke veranderingen gaande. Alleen met schaalvergrotingen en vooral kwaliteit en innovatie heeft de agrarische sector toekomst. Voor het platteland liggen er volop kansen om zich (verder) te profileren op het gebied van Food & Technology en hiermee aan te sluiten bij Brainport en Greenport.

1. Inzetten op kennis- en innovatie:
  - a. exporteren landbouwkennis;
  - b. kennistransfer naar midden- en kleinbedrijf (Food Connection Point, De Peel);
  - c. productontwikkeling i.s.m. Innovatiecentrum Gezonde Voeding (Greenport)
    - ontwikkeling medische voeding (De Peel, Beerze-Reusel);
    - ontwikkeling biotechnologische gewassen (Boven-Dommel);
    - ontwikkeling food & designproducten (Beerze-Reusel, Boven-Dommel).
2. Ontwikkelen ruimte voor (hoogwaardige) agrarische sector.

Zorg & Technologie

De zorgsector is, ook in de plattelandsregio's, een groeisector, aangezien de zorgbehoefte snel toeneemt. Technologische ontwikkelingen en toepassingen moeten ervoor zorgen dat de zorg ook in de toekomst toegankelijk en betaalbaar is. Binnen Brainport is de programmalijn Zorg & Technologie nog in ontwikkeling. Het gaat om het ontwikkelen van innovatieve technologische concepten die in de verschillende vormen van zorg (ziekenhuizen, thuiszorg etc.) hun beslag moeten krijgen. Voor de plattelandsregio's liggen er volop kansen om bij deze programmalijn aan te haken en eraan bij te dragen door het ontwikkelen van innovatieve concepten (samenwerking medische en technologische sector):

1. Nieuwe technologische producten ontwikkelen en als pilot toepassen.
2. Ontwikkelen concept 'Groene Zorg' door het koppelen van zorg, recreatie en ICT.
3. Opzetten 'vitaliteitslab', met hightech-, agrarische-, toeristische en zorgsector.

Duurzame energie

SRE werkt onder de paraplu van Brainport aan het Programma Duurzame Energie (concept-Brainportagenda 2007-2010). Ook in de plattelandsregio's is toenemende aandacht voor duurzame energie, dat wordt gezien als kansrijk en noodzakelijk thema. Dat is niet verwonderlijk, gezien de rol die de agrarische sector heeft als energieverbruiker en als (toekomstig) producent van bijvoorbeeld bio-energie. De plattelandsregio's kunnen hierin een voorhoederol spelen:

1. Volgen van en verder invullen van het programma Duurzame Energie (SRE).
2. Opzetten New Businesses bio-energie en hiervoor gebruik maken van het bestaande Brainportinstrumentarium.

Enkele aanknopingspunten plattelandsgemeenten met Brainport uitgelicht

1. Biedt ruimte voor startende en groeiende (lokale) bedrijven met een Brainport-profiel en zorg voor de benodigde randvoorwaarden zoals ICT-infrastructuur. Maak hierbij gebruik van de kennis en ervaring van Be-Linked.
2. Maak optimaal gebruik van het arbeidspotentieel en zorg voor een goede aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Ontwikkel in dit kader (om)scholingsprogramma's en haak aan bij bestaande Brainportprogramma's (Competentie Ontwikkelingspunt, Technific).
3. Bevorder het ondernemerschap en daarmee de innovatiekracht van het bedrijfsleven. Zet starterprogramma's op en wijs hightech starters op het bestaande Brainport-startersinstrumentarium. Haak aan bij kennistransferprogramma's (United Brains) en bestaande netwerken (Metaalhuis, Newtrition Connection) en onderzoek of de aanpak van Innovatieplan Nueneen kan worden uitgerold over andere gemeenten.
4. Zorg voor een goed woon-leefklimaat, als factor voor het vestigingsklimaat. Heb daarbij speciale aandacht voor voorzieningen voor (internationale) kenniswerkers.
5. Ontwikkel innovatieve concepten binnen de sleutelgebieden Food & Technologie en Zorg & Technologie en het onderwerp Duurzame Energie en zorg voor toepassing ervan binnen de regio (pilots). Stimuleer in dit kader kennistransfer naar het mkb (Food Connection Point) en innovatieve productontwikkeling i.s.m. het Innovatiecentrum Gezonde Voeding.